

ဖဲတကီၢ်ခါ နံၣ်သ့ၣ်တဖၣ် အပူၤ လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်အပတီၢ် တၢ်မၤလီၤပီၢ် တၢ်ကွၢ်တလီၤ တၢ်နီၤဖးတၢ်န့ၣ်တၢ်ဆါ လၢကလုာ်န့ၣ် သ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ် ကဲထီၣ်ဝဲ တၢ်ဂဲၤလိာ် လၢအရၢဒိၣ် တခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဝဲသကိး ဘၣ်ယး တၢ်နီၤဖး တၢ်န့ၣ်တၢ်ဆါ, တၢ်ကွၢ်တ လီၤလၢ ကလုာ်န့ၣ် တန့ၣ်ဒီး တန့ၣ် အဘၢၣ်စၢၤ မ့ၢ်ဂ့ၤ, ကလုာ် တကလုာ်ဒီး တက လုာ် အဘၢၣ်စၢၤမ့ၢ်ဂ့ၤ အိၣ်အါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢအလီၤ ထးန့ၢ်သ့ၣ်ထးန့ၢ်သး တခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ထီၣ်သတြီၤ တၢ်နီၤဖးတၢ်န့ၣ်တၢ်ဆါလၢ ကလုာ်န့ၣ် တန့ၣ်ဒီး တန့ၣ် အဘၢၣ်စၢၤ န့ၣ်လီၤ.

လၢကီၢ်အ့ၣ်ဒိၣ်ယၣ်အပူၤ တၢ်ကွၢ်တလီၤ တၢ်နီၤဖးတၢ်န့ၣ်တၢ်ဆါ အတီၤပတီၢ် လၢပုၤဟံၣ်န့ၣ် (Hindu) အန့ၣ်အထၢ (caste) သန့ သ့ၣ်တဖၣ် လီၤဆီလိာ်အသး လၢ အကျိၤအကျဲ အါမးန့ၣ်လီၤ. လၢကီၢ်အ့ၣ်ဒိၣ်ယၣ် ပုၤတဝါအပူၤ ပုၤတီၤပတီၢ် အိၣ်ဝဲ လွံၢ်ပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ဝဲ ပုၤဘၢရၢမ့ၢ်ပတီၢ် (Brahmins) လၢအမ့ၢ် ပုၤကူၣ်ဘၣ် ကူၣ်သ့ လၢဆီမိၣ်တၢ်သ့ဒီး ပုၤလၢ အဘၣ်တၢ် စံးထီၣ်ပတြီၤအီၤ, ပုၤ ရှးတြိးယၣ် ပတီၢ် (Kshatriyas) လၢအမ့ၢ်ပုၤလၢ ပၤထံပၤကီၢ်ဒီး ပုၤမၤထံရှၢကီၢ်သး ပုၤတဝါ, ပုၤ ဘ့ၤရံးယၣ် ပတီၢ် (Vaishyas) လၢအမ့ၢ်ပုၤလၢ အကူၣ်လဲၤမၤကၢတၢ်ဒီး ပုၤထူစံာ်မိ ပုၤတဝါ, ပုၤလီၤခဲတၢ်တၢ် တပတီၢ် မ့ၢ်ဝဲ ပုၤရူၤဒရၢ (Shudras) ပုၤလၢ အမၤတၢ်မၤလၢအကိးအနး လၢအိၣ်ဒီး နီၢ်ခိတၢ်လၢဂံၢ်လၢဂါဘါ ဒီး မ့ၢ်ဝဲ ပုၤမၤတၢ်မိ အပတီၢ် သ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. ပုၤတဝါပတီၢ် နီၢ်ဂံၢ်ယၢ် အိၣ်ဝဲဒၣ် စ့ၢ်ကိး န့ၣ်လီၤ. ပုၤပတီၢ်အဝဲအံၤ မ့ၢ်ပုၤလၢ တၢ်ထိးဘူးအီၤတသ့ အပတီၢ် ဒီးအမ့ၢ်ပုၤလၢ အပတီၢ် ဖုၣ်ကတၢ် တပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ကိးစ့ၢ်ကိးလၢ ဒးလုၣ် (Dalits) ပုၤတဝါပတီၢ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထိးဘူးအီၤတသ့ စံးတၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲ ဒးလုၣ် (Dalits) ဒီးအခိပညီမ့ၢ်ဝဲ တၢ်လၢအတဂ့ၤ, လၢတအိၣ်ဒီး တၢ်လၢကပီၤဘၣ် န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအိၣ်ဖျၢၣ်ထီၣ်လၢ ပုၤပတီၢ်အဝဲအံၤ အပူၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ် ဘၣ်ထွဲဒီး ကလုာ်န့ၣ် မ့ၢ်တမ့ၢ် ဘၣ်ထွဲဒီးမတၤလဲၣ်န့ၣ် ယုထာဝဲ တသ့ လုၤတက့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤအါဒဲအါဂၤလၢအအိၣ်လၢ ကီၢ်အ့ၣ်ဒိၣ်ယၣ်ဒီး တၢ်လီၢ်အဂ့ၤအဂၤ သ့ၣ်တဖၣ် ထံၣ်ဝဲဒၣ်လၢ လၢကလုာ်န့ၣ် အဘၢၣ်စၢၤ တၢ်နီၤဖး တၢ်န့ၣ်တၢ်ဆါ တီၤပတီၢ် သန့အံၤ လီၤဂၤလိာ်အသး ဒ်ကီၢ်ယုၤရပၤဒီး ကီၢ်အမဲရကၤ န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်လၢအဂ့ၢ်အဂၤ ဒ်အမ့ၢ် ကီၢ်အ့ၤဒီၤနံၣ်ရှါ ဒီး ကီၢ်ပယီၤ သ့ၣ်တဖၣ်တခါ ပုၤတနီၤနီၤ စံးဝဲဒၣ် လၢပုၤတဝါအပူၤ ကလုာ်န့ၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အလုၤအပုၤလီၤဆီလိာ်အသးန့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သး သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ခဲလၢန့ၣ် ပထီၣ်သတြီၤအီၤ တခါဒီးတခါ သ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တမ့ၢ် ထီၣ်သတြီၤတသ့ဘၣ်ခါ. ပထီၣ်သတြီၤ ကလုာ်န့ၣ်ဖိတဖၣ် လၢကီၢ်မလ့ရှါ ဒီး ကလုာ်န့ၣ်လၢ ကီၢ်အ့ၤကလၢ ကသ့ခါ. ပထီၣ်သတြီၤ တၢ်နီၤဖးတၢ်န့ၣ်တၢ်ဆါသန့လၢ ပုၤသ့ၣ်ဖိ လၢကီၢ်အ့ၣ်ဒိၣ်ယၣ်အပူၤ ဒီး ပုၤထူလံၤ လၢကီၢ်အမဲရကၤ ကသ့ခါ.

လံာ်တၢ်မၤလိ အတက့ၢ်အဝဲအံၤ ဟ့ၣ်ဝဲ ပုၤက့ၢ်ဖိ တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ ကမၤလိန့ၣ် တၢ်န့ၢ် ပၤတၢ်စိတၢ်ကမိၤ အက့ၢ်အဂီၤ ဒီးလၢပုၤတဝါအပူၤ ကလုာ်န့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ဟဲလီၤစၢၤ လီၤသ့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ အဖီခိၣ် တၢ်တီတၢ်တြီၤ တအိၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂ့ၢ် န့ၣ်လီၤ.

လံာ်တၢ်မၤလိ ယုၣ်နံးအဝဲအံၤအပူၤန့ၣ် ပကကွၢ်မၤလိ လီၤဆီဒၣ်တၢ် ဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖံးတၢ်အိၣ်သးအဖီခိၣ် ဒ်တၢ်လီၢ်လၢအမ့ၢ် ကီၢ်အမဲရကၤ, ကီၢ်ယုၤရပၤ, ကီၢ်အဖရံၣ်ကၣ်ဒီး အ့ၤရှၢၣ်ထံကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ယိထံသ့ၣ်ညါ မၤလိဒဲအံၤအဖီခိၣ် ဘၣ်ယး အဲးကလံးထံကီၢ်ဘိမ့ၢ် တၢ်ပၤလၢ ထံကီၢ်အဂ့ၢ်ဂၤသ့ၣ်တဖၣ် ဝံၤအလီၢ်ခဲ တၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ်အခဲ လၢအမ့ၢ် ပုၤဂ့ၢ်ဝိဒီး ထံရှၢကီၢ်သး သ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ် တၢ်ဂဲၤလိာ် အိၣ်ဝဲဒဲလဲၣ် အဂ့ၢ်ဒီး အဆဲးအိၣ်ဝဲဒဲလဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ် ပထီၣ်သတြီၤဝဲဒီး ပထဲတၢ်ပီၣ်သကိးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢတၢ်မၤလိအဝဲအံၤအပူၤ တၢ်မၤလိ ဘၣ်ယး တၢ်သိၣ်တၢ်သိအဂ့ၢ်ဒီးကြးကဲထီၣ်ဝဲ တၢ်လီၤသးစဲလၢ လၢပုၤက့ၢ်ဖိအဂီၢ် ဘၣ်ယး တၢ်မၤလိ ထံရှၢကီၢ်သး တၢ်ဘျၢမိာ်ပုၤ, ထံကီၢ်တဘျၢဒီးတဘျၢ အတၢ်ဘၣ်ထွဲ, အတၢ်စံာ်စိၤတဲစိၤ, တၢ်ယုသ့ၣ်ညါ ပုၤကူပုၤကညီ အဂ့ၢ်ပီညါဒီး တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ အဂ့ၢ်အဂၤ လၢအဘၣ်ထွဲလိာ်သး သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလိ (၁)

တၢ်လိၤပျီၣ်လိၣ်သးဒီး တၢ်ဘံၣ်ဘူၣ်ၤသၢ

တၢ်တဲလိၣ်တၢ်ပီၣ်သကိး ဘၣ်ယး တၢ်နီၤဖးတၢ်န့ၣ်တၢ်ဆၢဒီး ကလုာ်န့ၣ် တဖုဒီးတဖု အဘၢၣ်စၢၤ အဂ့ၢ်အကျိၤ ကသ့ဒ်လဲၣ်ဒီး ဘၣ်မနုၤပကဘၣ် တဲလိၣ်တၢ်ပီၣ်သကိးလဲၣ်.

လၢကီၢ်အ့ၣ်ယၣ်အပူၤန့ၣ် ပုၤဟံၣ်န့ၣ် (Hindu) အန့ၣ်အထၢၤလၢ အဘၣ်သကိး ဒီးတၢ်နီၤဖး တၢ်န့ၣ်တၢ်ဆၢ အပူၤအကျိၤ ပုၤနီၣ်ဂံၢ် အိၣ်ဝဲ ၁.၃၅ ကကွဲၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီး ပုၤနီၣ်ဂံၢ် အကကွဲၢ် တကထိၣ်န့ၣ် ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤနီၣ်ဂံၢ် ကကွဲၢ် ၈၀၀ န့ၣ် ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဝဲ နးနးကျိၤကျိၤလီၤ. ဒီးဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဝဲဒၣ်စ့ၢ်ကိး ပုၤအကကွဲၢ် ၅၀၀ အသူးအသံၣ် အလၢကပီၤ လၢအဘၣ်တၢ်ဖးကဲကုၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖုန့ၣ်လီၤ. စူၤရၣ်ယဲၣ်ဒဲ (Suraj Yengde) တၢ်ကတိၤ အိၣ်ဝဲဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ယးဒီး တၢ်နီၤဖး တၢ်န့ၣ်တၢ်ဆၢန့ၣ် ယဲၣ်ဒဲ (Yengde) ကွဲးဝဲဒၣ် ဒ်အံၤ ဘၣ်ယး ဟံၣ်န့ၣ် ပုၤပတီၢ်ဖုၣ် သ့ၣ်တဖုအံၤ အဝဲသ့ၣ် ဘၣ်သကိးဘၣ်ဝဲ အတၢ်ဟးဂူၤဟးဂီၤ, တၢ်ဂုၢ်ဆူၣ်ပျီၣ်ဆူၣ်တၢ်, တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ် ပိာ်မုၢ်ပိာ်မၤ လၢတၢ်ဖူးက့ၤ အနီၣ်ဂံၢ်တဘၣ်, တၢ်မၤသံ ပုၤဂီၢ်မုၢ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်, ပၤကီၢ် အတၢ်ဆိၣ်တံၢ် မၤနၢၤ နးနးကျိၤကျိၤဒီး ပုၤအ့ၣ်ယၣ် ကကွဲၢ် ၃၀၀ လၢ အဘၣ်တၢ်ဟံၣ်လီၤဆီအိၣ် လၢတၢ်လီၢ်အဂၤ သ့ၣ်တဖုအံၤ မ့ၢ်ဝဲဒၣ် နီၣ်ထီၣ်လၢတဖုဖျါသ့ဝဲ သ့ၣ်တဖု န့ၣ်လီၤ.

ဒ်ယဲၣ်ဒဲ (Yengde) ဂ့ၢ်လိၣ်ဟံၣ်ဖျါဝဲအသိး ပုၤဟံၣ်န့ၣ် (Hindu) အန့ၣ်အထၢၤ (caste) သနူအံၤ မ့ၢ်ဝဲဒၣ် သနူကျဲတဘိလၢ အအိၣ်ဒီး တၢ်ဒိၣ်စိဒိၣ်ကမိၤလၢ ပုၤန့ၣ်ထၢ အဂုၢ်ကံအဖီခိၣ် ခီဖျိ လၢတၢ်ပၤဆၢ ရဲၣ်ကျဲၤတၢ် လၢအအိၣ်ဒီး တၢ်စိတၢ်ကမိၤလၢ တၢ်ဆိၣ်တံၢ်မၤနၢၤတၢ် သနူအယိန့ၣ်လီၤ. သနူအဝဲအံၤန့ၣ် အိၣ်ဒီး တၢ်နီၤဖး တၢ်န့ၣ်တၢ်ဆၢလၢ ပုၤတဝၢအပူၤဒီး ဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဆူ ပုၤလၢအိၣ်ဒီး တၢ်ဒိၣ်စိဒိၣ်ကမိၤ အန့ၣ်အထၢၤသ့ၣ်တဖု အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဟံၣ်န့ၣ် (caste) အန့ၣ်အထၢၤ သနူအံၤအဖုၣ်ကတၢ် အန့ၣ်အထၢၤတဖုန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ် ဒးလ့ၣ် (Dalits) ပုၤတဝၢဒီး ဘၣ်တၢ်ကိးစ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်လၢ ပုၤတဝၢလၢ အတအိၣ်ဒီး တၢ်လၢကပီၤ ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢပုၤဟံၣ်န့ၣ် (caste) အန့ၣ်အထၢၤ သနူအံၤအပူၤ သနူအစၢၤ လၢအဘၣ် တၢ်နီၤဖးလီၤအိၣ် အိၣ်ဒီးဝဲဒၣ် စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်နီၤဖးအဝဲအံၤန့ၣ် မၤစၢၤလီၤ တၢ်အဲၣ်တၢ်ကွဲၢ် တၢ်ရဲလိၣ်မုၢ်လိၣ် လၢပပုၤတဝၢ တန့ၣ်ဒီးတန့ၣ် အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. ခိးဝဲဒၣ် (Cornel West) ကိးဝဲဒၣ်လၢ နီၢ်သးဂ့ၢ်ဝီ တၢ်မၤသဒၢအဝဲတြီ ဒီး ပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့ ကစၢ်(Capitalism)သနူ အံၤ မၤဟးဂီၤဝဲ သးတၢ်တီတၢ်လိၣ်, တၢ်တီလိၣ်ဆဲးလၢ် ဒီးဒုးကဲထီၣ်ပုၤလၢ ကမၤပယုဲတၢ် ဒီးဒုးကဲထီၣ်ပုၤတဝၢလၢ အိၣ်ဒီး တၢ်လံၣ်တၢ်လီ န့ၣ်လီၤ.

ယဲၣ်ဒဲ (Yengde) စံးစ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်လၢ အ့ၣ်ယၣ်န့ၣ် တမ့ၢ်ဝဲ ထံကီၢ်တဘျီဘၣ် ဒီးမ့ၢ်ဝဲဒၣ် ပုၤတဝၢလၢ အဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖျိအိၣ် လၢတအိၣ်ဒီး တၢ်ဂၢ်တၢ်ကျိၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤအန့ၣ် အထၢၤ, ပုၤတဝၢ သ့ၣ်တဖုအံၤ ဘၣ်တၢ်မၤလီၤဖးအိၣ် တဖုဒီးတဖု ဒီးလၢ ပုၤတဖုဒီး တဖုအဘၢၣ်စၢၤစ့ၢ်ကိး အိၣ်ဒီးတၢ်ထီၣ်ထီၣ်လိၣ်သးန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး တၢ်ဘၣ် တၢ်ဘၢ တအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ပုၤတဝၢ အပူၤဒီး ပုၤလၢ တၢ်ဖဲးတၢ်မၤ တအိၣ်အါထီၣ် ဝဲဒၣ်, တၢ်ဖျိတၢ်ယၢ်, တၢ်အိၣ်ကဘျိးအိၣ်ကဘျိးအိၣ်ထီၣ်အယိ ပုၤတဝၢအန့ၣ်အထၢၤလၢ ပုၤဟံၣ်န့ၣ် (caste) အန့ၣ်အထၢၤ သနူအံၤ ဒိၣ်ထီၣ်အါထီၣ်ဝဲဒၣ် ကွဲၢ်ကွဲၢ်န့ၣ်လီၤ.

အ့ၣ်ယၣ်အံၤ လီၤဆီလိၣ်သးဒီး ကီၢ်ဆွံၣ်ဒ့ၣ် (Sweden) ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်မနုၤ အယိလဲၣ်န့ၣ် လၢကီၢ် ကီၢ်ဆွံၣ်ဒ့ၣ် (Sweden)အပူၤန့ၣ် ကလုာ်န့ၣ် တၢ်တၢ်ထီၣ်တၢ်လီၤ ကဲထီၣ်အသး တအိၣ်ဝဲ အါအါဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. တၢ်အဝဲအံၤ မ့ၢ်ဝဲဒၣ် ခီဖျိလၢ ပုၤတဝၢအပူၤန့ၣ် လၢပုၤဂ့ၢ်ဝီသနၢၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်, ကလုာ်န့ၣ် တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ်သနၢၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်ဒီးလၢ တၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကံးဒီး

တၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ် တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်သနၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ထဲသိးတုၤသိး အိၣ်ဝဲဒၣ်ဒီး လၢပုၤတၢ်တၢ် တၢ်ဒီးတၢ်တၢ် တဖၣ်ဒီးတဖၣ် အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ် တၢ်ထီၣ်ထီၣ်ဒါလိာ်သးန့ၣ် အိၣ်စ့ၤလီၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤ ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤ မ့ၢ်မ့ၢ်လၢ အ့ၣ်ဒ်ယၢ် ထံၣ်ကီၢ်အပူၤတခီ ဘၣ်ယးဒီး တၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တထဲလိာ် တၢ်ပီၣ်သကိး ဝဲဒၣ်ဘၣ်. ဘၣ်မနုၤအယိလဲၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ် မ့ၢ်တဲသကိး တၢ်ထဲသိးတုၤသိး ဘၣ်ယး သနၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်ဒီး တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီ ကအိၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်တခွဲးတၢ်ယၢ် အဂီၢ်အယိန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်မ့ၢ်တဲလိာ်တၢ်ပီၣ်သကိးဘၣ်ယးလၢ တၢ်ထဲသိးတုၤသိးန့ၣ် တၢ်ဟူးထီၣ်ဂဲၤထီၣ်လၢ ပုၤတၢ်တၢ် တၢ်ဒီးန့ၣ်အဘၢၣ်စၢၤ ကအိၣ်ထီၣ် ဒီဖျိလၢ တၢ်ထီၣ်ထီၣ်ဒါလိာ်သး အယိန့ၣ်လီၤ. ယဲးဒဲး ကွဲးဖျါဝဲဒၣ်လၢ တၢ်အဝဲအံၤ လၢကီၢ်အ့ၣ်ဒ်ယၢ်အပူၤ မ့ၢ်ဝဲအတၢ်ဂုၢ်ကျဲးစးမၤထီၣ်တၢ် တၢ်ဒီးသဒါလိာ်သး ဒ်သိး တၢ်တယူးတဖၣ်ဒီး တၢ်လီၤဆီလိာ်သး လၢအ့ၣ်ဒ်ယၢ်ထံၣ်ကီၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ဝဲအံၤ ဘၣ်ယးဒီး (Hindu) ပုၤဟံၣ်ဒ်န့ၣ် (caste) အန့ၣ်အထၢ သန့ၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ တၢ်အိၣ်လၢ တၢ်ဘၢၣ်စၢၤ သန့ၣ် ဒီဖျိ ထံၣ်ကီၢ်တဘျီ ငုးကဲထီၣ်ဝဲ ထံၣ်ကီၢ်အဂၤတဘျီ န့ၣ်လီၤ. ဒီးတကတီၢ်ယီၤ လၢအဝဲသ့ၣ် တၢ်အိၣ်မူအပူၤ ဖိၣ်ယးဒ်ဝဲဒၣ် (Hindu) ပုၤဟံၣ်ဒ်န့ၣ် (caste) အန့ၣ်အထၢ သန့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

ထံၣ်ကီၢ်ဒ်အမ့ၢ် ထံၣ်ကီၢ်လၢအအိၣ်ဒီး တၢ်သဘျီန့ၣ် ထံၣ်ကီၢ်တဘျီအသိးန့ၣ် ပုၤဟံၣ်ဒ်ခိၣ်ဖိ ကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီးတၢ်ထဲသိး တုၤသိး ပုၤကိးဂၤဒဲး ဟ့ၣ်ဘၣ် တၢ်ဖး ထဲသိးတုၤသိးန့ၣ်လီၤ. လၢကျိၣ်ကျဲး အဝဲအံၤအပူၤန့ၣ် ကဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ဆီတလဲ အမ့ၢ်အတီ လၢတၢ်ဆီၣ်တံၢ် မၤန့ၣ် သန့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီး ထံၣ်ကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် စိးကါဝဲဒၣ် ကျိၣ်ကျဲးအဝဲအံၤ အယိသတးဒီး ထံၣ်ကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် တဘၣ် သဂၢ်ဝဲဒၣ်ဒီး ကလုာ်န့ၣ် တၢ်သဘၣ်သဘျီ မ့ၢ်တမ့ၢ် (Hindu) ပုၤဟံၣ်ဒ်န့ၣ် (caste) အန့ၣ် အထၢ သန့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကျိၣ်ကျဲးလၢ အမ့ၢ် တၢ်သဘျီသန့ၣ် မ့ၢ်အိၣ်လၢ ထံၣ်ကီၢ်တဘျီအပူၤန့ၣ် ပုၤကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီး တၢ်ထဲသိးတုၤသိး လၢသဲးတၢ်ဘျီအဖိလၢန့ၣ်လီၤ. ဒီးကျိၣ်ကျဲးသန့ၣ်အဝဲအံၤန့ၣ် ဟဲအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ကီၢ်ယူၤရပၤ တကပၤဒီး ဘၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢ တၢ်ဒုးထုၣ်ဖျဲးထီၣ်လၢ တၢ်ထံသ့ၣ်ညါက့ၤ တၢ်ကမၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲလၢနံၣ်ယၢ်ဖိၣ် ဘၣ်နံၣ်ယၢ်ဖိၣ် ဒီး ဝဲလၢ နံၣ်ယၢ်ဖိၣ် အဆၢကတီၢ်အခါ ပုၤကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ လၢအဆိမိ တၢ်အဒိၣ် အယိာ်ဒီး ပုၤဂဲၤထံၣ်ကီၢ်သးသ့ၣ်တဖၣ် ငုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတခါ လၢအမ့ၢ် တၢ်ယုထီၣ်ဝဲ တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် လၢပုၤထံဖိကီၢ်ဖိ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ ဘၣ်ယးပုၤဂ့ၢ်ဝီ တၢ်အၢၣ်လီၤန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ လၢ ဆၢကတီၢ်ဝဲန့ၣ်အခါန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ယးဒီး ပုၤဂ့ၢ်ဝီ တၢ်အၢၣ်လီၤအံၤန့ၣ် ပုၤအဂံၢ်ခိၣ်ထံးလၢ ထံၣ်ကီၢ်သး တခီ မ့ၢ်ဝဲ ကွီလိၣ်ခိၣ် (John Locke) ဒီးအဝဲမ့ၢ်ဝဲဒၣ် အဲးကလံး ပုၤကူၣ်ဘၣ်သ့ တဂၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးအဝဲစံးဝဲဒၣ် လၢအထံကီၢ်န့ၣ် ထံဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်ဒီး ပုၤပၤတၢ်အဘၢၣ်စၢၤ ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်အၢၣ်လီၤ အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အၢၣ်လီၤအံၤ တမ့ၢ်ဝဲ တၢ်အနီၢ်ကီၢ် ဘၣ်ဆၣ်သန့ၣ်က့ ကမ့ၢ်ပုၤထံဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် တူၢ်လိာ်ဝဲ ပုၤလၢအပၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒ်ပုၤပၤတၢ်ဖိအသိးန့ၣ်လီၤ. တကးဒ်ဘၣ် လၢတၢ်အိၣ်ဒီး တၢ်သဘျီအဖိခိၣ် အိၣ်ဝဲဒၣ်ဒီးတၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်အပတီၢ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ် တူၢ်လိာ် စ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ တၢ်လၢ နသးလီမ့ၢ်တမ့ၢ် တၢ်လၢ အနဆဲးဒီး မၤတမံၤဂ့ၤ တမံၤဂ့ၤ နမၤအီၤတသ့ဝဲလၢာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ ပုၤလၢအပၤတၢ်တဖၣ် ကဘၣ်ဒီးသဒါယၢ်န့ၣ်ဝဲ ပုၤထံဖိကီၢ်ဖိ အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် လၢအတၢ်သဘျီ လၢအရ့ဒိၣ် ကတၢ်တခါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤအါဒ်အါဂၤ ဘၣ်ယးတၢ်ထုၣ်ဖျဲးအကျိၣ်ကျဲး ဟဲလီၤစၢၤလၢ လိာ်ခိၣ်(Locke) ဒီး တၢ်အကျိၣ်ကျဲးလၢအမ့ၢ် တၢ်ထုၣ်ဖျဲးထီၣ်လၢ တၢ်သ့ၣ်ညါနံၣ်ပၢၢ်က့ၤ တၢ်ကမၢ်အံၤ မ့ၢ်ဝဲ တၢ်လၢအထီၣ်ထီၣ်ဒါလိာ်သးလၢ ကလုာ်န့ၣ် တၢ်သဘၣ်သဘျီအသန့ၣ် မ့ၢ်တမ့ၢ် (Hindu) ပုၤဟံၣ်ဒ်န့ၣ် (caste) အန့ၣ် အထၢ သန့ၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တမ့ၢ် ကလုာ်န့ၣ် တန့ၣ်လၢ အအိၣ်ဒီး တၢ်စိတၢ်ကမိၤလၢ အဒီးန့ၢ်ပၤတၢ်န့ၣ်လီၤ. စံးတၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ် ကလုာ်န့ၣ်အဝဲအံၤန့ၣ် ဒ်ပုၤန့ၢ်ပၤတၢ်အသိး ဘၣ်ထွဲးဒီး ထံၣ်ကီၢ် ဒိၣ်န့ၣ်ဒဲး ကီၢ်ယူၤရပၤ တၢ်သဘျီ အကျိၣ်ကျဲး သန့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ပုၤတနီၤစံးဝဲဒၣ်လၢ နီၢ်နီၢ်တခီ တၢ်သဘျီသန့ၣ်န့ၣ် ငုးကဲ ကလုာ်န့ၣ် တၢ်သဘၣ်သဘျီသန့ၣ် အတၢ်လီၤဆီလိာ်အသးလၢ ဟံၣ်ခိၣ်ချၢအံၤန့ၣ်လီၤ.

ဒီးဖဲအံၤန့ၣ် ပကဘၣ် ကွၢ်ကဒါက့ၤ လံစၣ်လိဝံၣ် (Lisa Lowe) အတၢ်ကွဲးန့ၣ်လီၤ.

လာအလံာ်ကီၢ်မိၢ်ပုၢ်လွံၢ်ဘၢ် အတၢ်ဘၣ်ထွဲ တၢ်တကရၢ်အပူၤ လံၣ်စၢ်လိဝံၣ် (Lisa Lowe) ကွဲးဟ်ဖျါဝဲဒၣ် တၢ်လာအဒုးစဲဘူး တၢ်မၤလဲၢ်အိၣ်ကီၢ်သန့, ကီၢ် အမဲရကၤ တၢ်စိၣ်မၤကဲကုၢ်, အုဒ်နိၣ်ယၣ်မုၢ်ထီၣ်ထံကီၢ်တဖၣ်ဒီး တရူးကီၢ်တၢ် ကူၣ်လဲၢ်မၤကၤ လၢနံၣ်ကယၤ ၁၈ဒီး၁၉ သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.

လိဝံၣ်(Lowe)ကွဲးကဒီးဝဲ ဒ်ပုၤဟဲလၢညါ ဒ်သိး စံၤအဲလ်အၤကွမ် (CLR James) ကွဲးတ့ၢ်ဝဲအသိး လၢတၢ်စိၣ်မၤကဲကုၢ် လၢစၤဒုးမိကီၢ်တဖၣ် ဒုးစဲဘူးဝဲ ယုရပၤ, အၤဖရံၣ်ကၣ် ဒီးအမဲရကၤ ကီၢ်မိၢ်ပုၢ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. အဝဲစံးဝဲဒၣ်လၢ ကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ် ဒီဖျါတၢ်စိၣ်မၤကဲကုၢ် လၢအမဲရကၤတဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ ဖြၣ်စ့ၣ်ပုၤ ခၢၣ်သး အပတီၢ်တဖၣ်, ဖြၣ်စ့ၣ်ပုၤ ခၢၣ်သး အပ တီၢ်တဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ် တၢ်ဆိမိၢ်တဖၣ် လၢအဘၣ်ယးဒီး ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲယၢ် န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ တၢ်စိၣ်မၤကဲကုၢ်ဒီး တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤနၢၤ ပုၤကမုၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်ဆိမိၢ် ဘၣ်ယးတၢ်သဘူၤလီၤ.

မ့ၢ်ဘၣ်ဟ်ဖျါညိညိဖိန့ၣ် လိဝံၣ်(Lowe)စံးဝဲဒၣ်လၢ လုးဘရၢၣ် အတၢ်ကူၣ်သ့, အတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, အမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွဲးဒီး အတၢ်ဆိမိၢ်တဖၣ်န့ၣ် ဘၣ်ထွဲစဲဘူးလိၣ်သးဒီး တၢ်မၤလဲၢ်အိၣ်ကီၢ်သန့, တၢ်စိၣ်မၤကဲကုၢ်ဒီး တၢ်မၤလဲၢ်အိၣ်ကီၢ် ဘီမုၢ် အသန့ န့ၣ်လီၤ.

လၢတကပၤန့ၣ် တၢ်ကမၤလၢကပီၤဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိအတၢ်သဘူၤ, ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကျဲလၢ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိ ဒ်သိး ကပူၤဖျဲးလၢ တၢ်ဆိၣ် တၢ်မၤနၢၤ, တၢ်ကဟ့ၣ်အခွဲးလၢ ကဟ်ဖျါထီၣ်အသး ဒီးအခွဲးအယၢ်တဖၣ် တၢ်ကဟ်ကဲအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် လၢအဂၤ တကပၤန့ၣ် ပုၤတနီၤနီၤ တၢ်တဟ်အိၣ်လၢ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိအကရၢ် အကျါဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်သးလီၤ အလီၢ် ဒီဖျါတၢ်ဆိၣ်တၢ်ဆိး အလီၢ် လၢဘၣ်တၢ်ထံၣ်အိၣ် ဒ်သိးအအိၣ်တ့ၢ်လၢခံ, လၢအရၢၢ်အစၢၢ် ဒီးအတၢ်သဘူၤ တအိၣ်ဘၣ်လီၤ.

လိဝံၣ်(Lowe)ကွဲးဝဲဒၣ်လၢ တၢ်တတုၤသိးထဲသိး လၢအအိၣ်ခဲအံၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ လၢတၢ်ဒုးသဘူၤ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိ ဒီဖျါ လုးဘ ရၢၣ်အကျဲ အယိလီၤ. မ့ၢ်ဝဲလၢတၢ်ဟ်ယံၤဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိဒီး တၢ်အဂုၤအဂၤတဖၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်တၢ်ဆိး အလီၢ်အယိန့ၣ်လီၤ.

လုးဘရၢၣ် တၢ်တုၤသိးထဲသိး သန့ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲ တၢ်ခဲလၢၢ်ခဲဆု တၢ်အိၣ်ထဲသိးဒီး ဘၣ်ထွဲဝဲဒီး တၢ်တဒုးပၣ်ယုၣ်ဒီး တၢ်နီၤဖးလၢ အတၢ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ် ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိ အခိပညိ ဒ်သိးတၢ်သးသမူ တကလုၢ်ဒီး တၢ်အိၣ်သး တခါန့ၣ်လီၤ. အတၢ်ဟ့ၣ်ထီၣ် အခိပညိ နီၤဖးဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိ ဒီးတၢ်လၢတမ့ၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ဖိဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

လုးဘရၢၣ်အဂုၤအကျိၤမ့ၢ်ဝဲ စိၤခဲအံၤ ပုၤအကလုၢ်ကလုၢ် အဂုၤအကျိၤလီၤ. အါဘျီမ့ၢ်ဝဲဘၣ်ဆၣ်, တၢ်အံၤတမ့ၢ်လၢ လုးဘ ရၢၣ် ပုၤဆိမိၢ်တၢ်ဒီး ပုၤကူၣ်သ့တဖၣ်ဘၣ်. မ့ၢ်ဝဲပုၤမၤလဲၢ်အိၣ်ကီၢ် ဒီးတမ့ၢ်စ့ၢ်ကီး ပုၤအဲၣ်ကလုၢ်ဒုးသန့ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ် အဝဲသ့ၣ် တၢ်ဆိကမိၢ် ဘၣ်ထွဲလိၣ်သးဒီး တၢ်စိၣ်မၤကဲကုၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဒိ, ဒ်တၢ်ဘျီမိၢ် ပုၢ်တခါအသိး, လိၣ်ခဲ(Locke) န့ၣ်ဆၢၣ်သဲစး ကဟ့ၣ်ဝဲ အခွဲးလၢ အမဲရကၤပုၤထူလံၤဖိတဖၣ် ကအိၣ်ဒီး အဟီၣ်ခိၣ်ဒၣ်ဝဲ လၢအကဟးခးအိၣ်တၢ်မၤလၢၢ်, ဟ်ဖျိတၢ်ဒီး မၤတၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် လိၣ်ခဲ(Locke) ဟ့ၣ်အခွဲးလၢ ပုၤကိးဂၤဒဲး ကဟ့ၣ်ပုၤ မၤကမၢ်သဲစးတဖၣ် တၢ်ကမၢ်လၢ တၢ်ကွၢ်ထွဲပုၤလၢ တၢ်ကမၢ်တအိၣ် ဒီးဖိၣ်ယံးပုၤမၤကမၢ်တၢ် တဖၣ်အယိ အိးထီၣ်ဝဲကျဲလၢ တၢ်မၤနၢၤအိၣ်ယီၣ်အဂီၢ်လီၤ. ဘၣ်မနုၤအယိလဲၣ်န့ၣ် ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ် တအိၣ်ဝဲလၢ ပုၤခရံၣ်ဖိ လုးဘရၢၣ်ဘၣ် ဒီးအဝဲသ့ၣ် တဖိးမံလိၣ်သးဒီး ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအယိ ပုၤလုးဘရၢၣ်ဆဲးလၢတဖၣ် ဒုးလီၤသးဒီး အဝဲသ့ၣ်ထီၣ်ဘိလီၤ.

လၢတၢ်န့ၣ်အယိ ပုၤအမဲရကၤထူလံၤတဖၣ် ပုၤတထံၣ်အိၣ်ဒ်သိး ပုၤလၢတြီဆၢလီၤအခွဲးအယၢ်ဘၣ်. တၢ်ထံၣ်အိၣ်ဒ်သိး ပုၤလၢတၢ်ဘျီတၢ်ဘါတအိၣ် ဒီးပုၤလီၤရၢၢ်လီၤစၢၢ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

လာ လီခ်(Locke) တာ်ခွဲးတာ်ယာ် လာတာ်စုလီခ်ခိ်ခိ် အခိပညီန့ၣ်, တာ်လာဟ့ၣ်လီၤ ပှၤဟီၣ်ခိ်ဖိ လၢကန့ၣ်ဘၣ် ဟီၣ်ခိ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတာ်မၤလီၤ. လၢတာ်အံၤအယိ ပှၤထူလံၤလၢ တမၤတာ်သူၣ်တာ်ဖျးတဖၣ် တာ်တထံၣ်လၢ အကြးန့ၣ်ဘၣ် ဟီၣ်ခိ်ဘၣ်.

တဘျီယိ, တာ်နီၤဖး တာ်အဏုၣ်အထၢ တအိၣ်ဘၣ်အသန့ ကမ့ၢ်ဝဲ တာ်လာပှၤလၢအိၣ်ဒီးစိကမိၤတဖၣ် သ့ဝဲ င်ကတီၤအသိးလီၤ. လုးဘရၢၣ်တၣ်ဆိမိၣ်တဖၣ် ဟ်ဂၢ်ကျၢၤဒီး ဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိး ပှၤမၤနၢၤအိၣ်ယိၣ်တာ် အကျဲတဖၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိ်တာ်နီၤဖး လီၤသးအသိလၢ ယူရပၤဟံးန့ၣ်ယာ်တဖၣ် င်အမ့ၢ်အမဲရကၢ, အ့ရှၢၣ် ဒီးအၤဖြံၤ ကၢတဖၣ် အိၣ်ဒီးတာ်ခွဲးတာ်ယာ်လၢ ကဆိမိၣ်ဝဲ တာ်တုၤသိးထံသိး, ပှၤဟီၣ်ခိ်ဖိတာ်သဘျီ ဒီးပှၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယာ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်လုးဘရၢၣ်တာ်ဆိမိၣ် ဟ်တ့ၢ်ယာ်ဝဲက့ၢ်, ပှၤလၢဘၣ်တာ်မၤလဲၤအိၣ်ကီၢ်အိၤ ဒီးပှၤထူလံၤဖိတဖၣ် အခွဲးအယာ်န့ၣ်လီၤ.

လိဝံး(Lowe)အဲၣ်ဒီးဒုးန့ၣ်ဝဲလၢ ပတကြး ထံၣ်လုးဘရၢၣ်တာ်ဆိမိၣ် လၢအမ့ၢ်တာ်လၢ ထုးထီၣ်ကွံာ်ပှၤ လၢ တာ်စိာ်မၤကဲက့ၢ်ဒီး အိၣ်ဆၢထၢၣ်ခိၣ်ဆၢဝဲဒၣ် ထံကီၢ်ဒီး တာ်ဘျီတာ်ဘၢအတာ်စိာ်မၤကဲက့ၢ် ဒီးအတာ်ဆိၣ်တာ်မၤ နၢၤဘၣ်. မ့မ့ၢ်တခီ ပကဘၣ်ထံၣ်ဝဲလၢ လုးဘရၢၣ်တာ်သဘျီ ဒီးတာ်မၤလဲၤအိၣ် ကီၢ်သန့တဖၣ် ကဲထီၣ်သတြၢလီၤသး န့ၣ်လီၤ. လုးဘရၢၣ်တာ်ဆိမိၣ်တဖၣ် အတာ်အိၣ်သယဲၤလိသးအကျိ လၢအိၣ်ကဟ်လိာ်သး အိၣ်ဝဲစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ဆၣ်ပမ့ၢ်ကွံာ်ထဲ ယူရပၤန့ၣ် မ့ၢ်ဘၣ်ကဘၣ်ခါ. ပမ့မ့ၢ် ကလုာ် န့ၣ်သန့ တာ်သူၣ်ထီၣ်သးလၢ ကီၢ်ပယိၤဒီး မလုရၢ ခိဖျိဟီၣ်ခိ်ဒီးဘျီအနီၣ်ထီၣ်န့ၣ် ဘၣ်ကဘၣ်ခါ. အနံၤယၤလူဘၢ စံးဝဲဒၣ် ဟီၣ်ခိ်ဒီးဘျီ အနီၣ်ထီၣ်အံၤ အါဒၣ်တက့ၢ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ် ကီၢ်မ့ၢ်န့ၣ်တဖၣ် အနီၣ်ထီၣ်လီၤ.

လူဘၢ (Loomba)ဟ်ဖျိဝဲဒၣ်, တဘျီဘျီ ပှၤစံးဝဲဒၣ်လၢ တာ်ကဲထီၣ်သးလၢယူရပၤ ဖဲစိၤခါသး အဆၢကတီၢ်တဖၣ် တမ့ၢ်ကလုာ်ဒွဲသန့ဘၣ်. ခိဖျိလၢ တာ်တလီၤဆိလၢ ပှၤဟီၣ်ခိ်ဖိအဘၢၣ်စၢၤတဖၣ် မ့ၢ်လာတာ်ဆဲးတာ်လၢအယိ ဒီးတမ့ၢ်ဝဲလၢ န့ၣ်ဆၢၣ်အယိဘၣ်. န့ၣ်ဆၢၣ်တက့ၢ် ဟဲဝဲလၢခံ ယုာ်ဒီးစဲအ့ၣ်တာ်မၤလိ ဒီးတာ်စိာ်မၤကဲက့ၢ်လီၤ. ပှၤအါဒၣ်တက့ၢ် တထံၣ်ဝဲလၢ ကီၢ်အ့ၣ်ယာ်တာ်နီၤဖးပတီၢ်သန့ လၢအဘၣ်ယးလိာ်သးဒီး ကလုာ်ဒွဲသန့အံၤ င်သိးလိာ်သးဒီး တာ်လီၤလၢ လဲးတုၣ်အမဲရကၢ တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

စတူအာ်ဟီ (Stuart Hall) ဟ့ၣ်ဖျိဝဲလၢ ပသုတထံၣ် ကလုာ်ဒွဲသန့ င်တာ်ဖးဒိၣ်တာ်တမံၤယိ တဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်လူဘၢ(Loomba) ဟ့ၣ်ပလီၢ်စ့ၢ်ကိးကဒီးလၢ ပသုတထံၣ်လီၤဆိအီၤတဂ့ၢ် ခိဖျိတာ်အဒိ, ထံကီၢ်တဖၣ် ကစံးဝဲပတာ်အိၣ်သးအံၤ တဒ်သိးဒီးနၢၤဘၣ်အယိ နတနာ်ပာ်ဘၣ်. အံၣ်စ့ၢ်ကီၢ်စံးဝဲန့ၣ်အသိး လၢဟီၣ်ခိ်ဒီးဘျီစၢၤဖိၣ်ကရၢ ဖဲၣ်ဂ့ၣ်န့ၣ် ဖဲတာ်တဲသကိး စံယိၣ်သန့ င်အမ့ၢ် ကလုာ်ဒွဲသန့ အခါန့ၣ်လီၤ.

တာ်တမံၤယိအံၤ ကဲထီၣ်စ့ၢ်ကိးလၢ ကီၢ်အ့ၣ်ယၢအပူၤလီၤ. ပှၤဒၤလံၣ်ပှၤဟူးဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲလၢ တာ်ကဲထီၣ်သးအံၤ မ့ၢ်ဝဲတာ်နီၤဖးပတီၢ် သန့အံၤ င်သိးလိာ်အသးဒီး ကလုာ်ဒွဲသန့ တကးဒ်ဘၣ် တာ်နီၤဖးအံၤ ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ တာ်ဟဲလီၤစၢၤတကးဒ်ဘၣ် သ့ၣ်ထီၣ်အသးလၢ ပှၤဒၤလံၣ်ဖိတဖၣ် အနီၢ်ခိဒီးလၢအသးန့ၣ်လီၤ. ပှၤထံၣ်အဝဲသ့ၣ် င်အဘၣ်အဘၣ်သိ ဒီးင်အမ့ၢ်ပှၤလၢ တာ်ထိးဘူးအီၤ တသ့သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.

ကျဲတဘိလၢဘၣ်တာ်မၤအီၤန့ၣ်, စံးလၢတာ်ဂ့ၢ်ကီတနီၤနီၤန့ၣ် လီၤဆိလိာ်အသး ခိဖျိအသန့ထီၣ်အသးလၢ တာ်ဆဲးတာ်လၢ ဒီးတာ်ဘျီတာ်ဘၢ အယိလီၤ. တဘျီယိ ကလုာ်ဒွဲသန့ တာ်ဆိမိၣ်တဖၣ် ကစံးဝဲလၢ “ကလုာ်ဒွဲသန့န့ၣ် ဒီးသန့ထီၣ်သးလၢ စဲအ့ၣ်လီၤန့ၣ်လီၤ. လူဘၢ(Loomba) စံးဝဲလၢ တာ်ဝဲအံၤ ကမၣ်ဝဲလီၤ. ခိဖျိပှၤဒွဲသန့စံးဝဲလၢ ပှၤဒွဲသန့အံၤ ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ စဲအ့ၣ် ဒီးတမ့ၢ်လာတာ်ဆဲးတာ်လၢဘၣ် အယိန့ၣ်လီၤ. ပသုဝဲပှၤဒွဲသန့ အကျိာ်တသ့ဘၣ်.

လူဘာ(Loomba) စံးဝဲလါ ဆါကတီခဲအံး တါကတီစါသွန်ကဲထီၣ် တါကတီလါ ပုၤကနီၤဖးတါအူၣ်အထါအဂီၢ် ဇီးပုၤနါပါအီၤ အံၣ်အံၣ်ဖိ ဇိန့ၣ်အသိးလီၤ. လူဘာ(Loomba) စံးဝဲလါ ပထီၣ်သတြီၤတါမၤနးမၤဖီၣ်သန့ လါအံၣ်စရ့ၤ, အ့ဒယါ, အမဲရကၤကီၢ်စါဖီၣ်, ကီၢ်အဲက လံးဇီး ကီၢ်ပယီၤတဖၣ် သ့ဝဲလီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ပကဘၣ်ထီၣ်သတြီၤ အဝဲသ့ၣ်လါ တါပလီၢ် အပူၤလီၤ.

လါဆူညါတကရူၢ်အဂီၢ် နဆိမိၢ်ယၢ်တၢ်သံကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ သ့ဝဲလီၤ.

ကီၢ်အ့ဒယါတါနီၤဖးပတီၢ်သန့ဇီး ကလုၢ်တဖၣ် အတၢ်ဘၣ်ထွဲလါကီၢ်ပယီၤပူၤန့ၣ် မ့ၢ်နထီၣ်သတြီၤအီၤဇီး ကကဲဘျူးစ့ၢ်ခါ.

မ့ၢ်နဆိမိၢ်လါ တါမ့ၢ်ကိးကလုၢ်တဖၣ် တါလီၤဆိလါ ကီၢ်ပယီၤလါက လုၢ်ဒွဲသန့န့ၣ် မ့ၢ်ကကဲဘျူးစ့ၢ်ခါ.

လံာ်ဖးလါ တါမၤလိတကတြုၢ်အံၤ အဂီၢ်မ့ၢ်ဝဲ **Sujar Yengde's** အလံာ် **Caste Matters** တါတကရူၢ်, လံာ်စၤလိဝံၤ အလံာ်ကီၢ်မိၢ်ပုၤလွံၢ်ဘျုး အတၢ်ဘၣ်ထွဲ တါတကရူၢ်ဇီး အနံၤယၤလူဘာ အတၢ်ကွဲးဖုၣ် အခိၣ်တီ “ကလုၢ်စါသ့ၣ်ဇီး တါထီၣ်သတြီၤအီၤ သ့တသ့ တါနီၤဖး.”

လါဆူညါတကရူၢ်န့ၣ် ပကတဲသကိးဘၣ်ယး တါစိာ်မၤကဲက့ၢ်, ပုၤမၤတၢ်ဖိလါ လံာ်ပံးယၢ်လါ တါစါယၢ်အီၤတဖၣ် ဇီးကျဲလါ အဝဲသ့ၣ် ဒူးအိၣ်ထီၣ် စါလါအသီအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.